

Handel en Fytosanitair Risicomanagement

Laurens Smits

Afdeling Fytosanitair Risicomanagement, e-mail: l.c.smits@minlnv.nl

Doel van fytosanitair beleid is het voorkomen dat schadelijke plantenziekten zich in Nederland vestigen en verspreiden. Het is preventief beleid gericht op het buiten de grenzen houden van ziekten die op grote schaal schade kunnen aanrichten in de land- en tuinbouw en het openbaar groen. De wettelijke basis voor het werk van de Plantenziektenkundige Dienst is de Plantenziektenwet en de relevante fytosanitaire regelgeving van de Europese Unie (EU). Ook dient Nederland zich te houden aan afgesproken internationale standaarden op fytosanitair gebied.

Nederland handelsland

Nederland is altijd een voortrekker geweest om internationale handel in land- en tuinbouwproducten te bevorderen. Dit was ook eigenbelang. Nederland had een relatief sterke positie voor tuinbouwproducten en in de naoorlogse periode is die positie alleen maar versterkt; zowel de productie als de handel zijn enorm gegroeid. Dit is bevorderd door de vorming van de EU, maar ook het relatief vrije invoerregime van de EU voor tuinbouwproducten uit derde landen speelt hierin een rol.

Door de toename van de internationale handel in plantaardige producten en dan vooral verse producten en plantmateriaal zijn de risico's van insleep van (exotische) ziekten toegenomen. Internationaal gezien maken landen als Japan, de VS, Australië en veel ontwikkelingslanden zich daar meer zorgen over dan de EU. Daar is de benadering ten aanzien van de invoer eerder 'Nee, tenzij' dan 'Ja, mits'. Soms worden fytosanitaire maatregelen gebruikt op een oneigenlijke manier om de invoer te beperken. Nederland probeert

zowel in de EU als internationaal te komen tot een fytosanitair bestel waarbij de handel zo min mogelijk gehinderd wordt, maar waar wel maatregelen worden getroffen om de reële risico's van versleping van ernstige plantenziekten te beperken. Dit betekent dat er een goede risicoanalyse moet liggen onder te treffen maatregelen. Alleen fytosanitaire overwegingen dienen te tellen. De Nederlandse PD stopt daarom veel energie in internationaal fytosanitair overleg. Protectionisme ligt op de loer en onze belangen zijn buitengewoon groot.

In wiens belang?

Allereerst is fytosanitair beleid een collectief belang van de agrarische productiesector, maar ook van de andere groene sectoren. Door goede preventie worden ernstige plagen buiten de deur gehouden en hoeft er niet bestreden te worden. Verder vormt de afwezigheid van schadelijke (quarantaine)¹ organismen een voorwaarde om planten en plantproducten te kunnen verhandelen binnen de EU en te kunnen exporteren naar derde landen.

Wie financiert fytosanitair beleid?

De activiteiten van de PD op fytosanitair gebied worden voor ongeveer de helft gefinancierd door LNV. De andere helft betaalt het bedrijfsleven, o.a. middels tarieven voor in- en uitvoerinspecties. Daarnaast moet het bedrijfsleven kosten maken om aan de fytosanitaire eisen te voldoen. Grootste belanghebbenden bij een goed fytosanitair beleid zijn de producenten van plantaardig materiaal. Naast de Nederlandse producenten beschermen we ook producenten in andere EU-landen, omdat via Nederland veel materiaal geïmporteerd wordt. Omdat de overheid er de laatste tijd toe is overgegaan om een deel van de kosten van fytosanitair beleid in rekening te brengen bij importeurs, is er discussie ontstaan over kostentoedeling en de tarieven. Met name importeurs hebben weinig belang bij wering en ervaren inspecties en de kosten daarvan als een noodzakelijk kwaad wat vooral niet te veel moet kosten. Het exporterende bedrijfsleven dringt er op aan de inspecties zo efficiënt mogelijk in te richten, maar ziet er wel het belang van in.

Het Ministerie van LNV is met het bedrijfsleven in gesprek over de verdeling van de kosten van het fytosanitaire beleid. Uitgangspunt van de overheid is dat de fytosanitaire werkzaamheden grotendeels in het belang zijn van de land- en tuinbouw en middels kostendekkende tarieven in rekening worden gebracht bij de agrarische sector.

Fytosanitaire inspecties richten op risico's?

In EU-verband is bepaald welke producten inspectieplichtig zijn bij invoer. Aan die selectie ligt een risicoanalyse ten grondslag. Ook via niet-inspectieplichtige producten kunnen quarantaineorganismen binnenkomen. Door een steekproefsgewijze inspectie wordt daar de vinger aan de pols gehouden.

Op dit moment loopt een proef in Nederland om partijen inspectieplichtige snijbloemen niet meer standaard 100 % te inspecteren maar naar gelang het risico tussen de 5 en 100 procent. De proef verloopt goed en het is de bedoeling vanaf 2005 een dergelijke risicobenadering binnen de hele EU te gaan toepassen, niet alleen voor snijbloemen, maar ook voor groenten en fruit. Voortkweekingsmateriaal zal 100 % gecontroleerd blijven worden, alleen genoemde eindproducten komen in aanmerking voor 'reduced checks'.

Voordeel voor de PD is dat de energie meer gericht kan worden op de zendingen met de hoogste risico's. De risicobenadering zal verder verfijnd worden door gebruik te maken van op te stellen risicoprofielen per invoerperiode/ land/product/ producent op basis van vondsten in ingevoerd materiaal.

Voortkweekingsmateriaal is een belangrijke verspreidingsroute voor schadelijke organismen. Voor een groot aantal bacteriën, schimmels, aaltjes en virussen is het van belang dat gedurende het gehele productieproces in het derde land alles erop gericht is om het product vrij van schadelijke ziekten te houden. Op het moment van invoerinspectie zijn dergelijke ziekten namelijk moeilijk waar te nemen. Vervolginginspecties zijn van belang om zeker te stellen dat de producten vrij zijn en blijven van quarantaineorganismen. De ontwikkeling van garan-

tiesystemen biedt aanknopingspunten om in de toekomst te komen tot een risicobenadering voor exportinspecties. Dit stelt hoge eisen aan de fytosanitaire organisatie in derde landen.

Vondsten natrekken?

Elke vondst van een quarantaineorganisme is er een te veel; er geldt immers een nul-tolerantie. Het is dan ook van groot belang dat elke vondst gemeld wordt. Dan kan de PD onderzoek doen en maatregelen treffen. De praktijk is echter dat bedrijven zeer schuchter zijn in het melden van vondsten bij de PD. In het kader van een fyto-

sanitair beleid dat meer geënt is op een risicobenadering, zal meer aandacht besteed gaan worden aan het analyseren van de oorzaak van gevonden besmettingen, bijvoorbeeld bij de exportinspecties, en het treffen van maatregelen. De verwachting is dat daarmee de preventie gediend is. Het zorgvuldig analyseren en natrekken van vondsten is een onmisbaar onderdeel van fytosanitair risicomanagement waarbij niet alles fysiek geïnspecteerd wordt. Ook onze vondsten in materiaal afkomstig van andere landen moeten we melden aan het exporterende land. Zij kunnen dan maatregelen treffen om herhaling te voorkomen.

¹ Quarantaine organismen zijn schadelijke organismen waarvan door het betreffende land is bepaald dat ze niet mogen binnenkomen. De Plantenziektenkundige Dienst van het exporterende land moet op een Fytosanitair certificaat verklaren dat de te exporteren zending voldoet aan de eisen van het derde land.